

Digitaaliset ihmistieteet teologiassa ja uskonnontutkimuksessa

OUTI LEHTIPUU & RITVA PALMÉN

Digitaalisten ihmistieteiden (digital humanities) käsitteeseen on vaikea olla törmäämättä siellä, missä puhutaan humanististen tieteiden metodologisesta kehityksestä nyt tai tulevaisuudessa. Mutta mistä käsitteessä on tarkkaan ottaen kysymys ja mitä annettavaa digitaalisilla ihmistieteillä voi olla teologian ja uskonnon tutkimuksessa? Esitimme kysymyksen kolmelle Helsingin yliopiston tutkijalle, jotka käyttävät tutkimuksessaan hyväkseen digitaalisia aineistoja tai menetelmiä. Tuukka Kauhanen johtaa Septuagintan varhaisia käännöksiä tutkivaa akatemiahanketta. Kirkkohistorian professori Tuomas Heikkilän erityisalaa on keskiajan tutkimus. Kauhanen ja Heikkilä ovat myös opettaneet yhdessä kurssin digitaalisten menetelmien käytöstä kirkkohistoriassa ja eksegetiikassa. Kolmas haastateltava on kulttuurintutkija Feeza Vasudeva, joka työskentelee post doc -tutkijana Helsingin yliopiston humanistis-yhteiskuntatieteellisessä instituutissa (HSSH). Kysyimme näiltä digitaalisten ihmistieteiden asiantuntijoilta, mitä he ymmärtävät termillä, miten heidän tutkimuksensa sijoittuu digitaalisten ihmistieteiden tutkimusympäristöön ja millaisena he näkevät tutkimussuunnan merkityksen teologialle ja uskonnontutkimukselle.

MITÄ DIGITAALISET IHMISTIEETEET TARKOITTAVAT?

Humanistiset tieteet on yleisnimitys ihmisen kulttuuria, sen tuotteita ja historiaa tarkastele-

ville tieteille. Ihmistieteet puolestaan viittaavat sekä humanistisiin tieteisiin että yhteiskuntatieteeseen.¹ Ne tutkivat ihmistä, ihmisten käyttämää kieltä, historiaa, taidetta, uskontoa sekä inhimillisen kanssakäymisen erilaisia muotoja ja tapoja. Perinteisesti on ajateltu, että humanististen tieteiden ja yhteiskuntatieteiden avulla ihmiset voivat ymmärtää yhä paremmin itseään, omaa toimintaansa ja päämääriään. Jakoa yhtäältä ihmistieteisiin, toisaalta luonnon- ja teknologisiin tieteisiin on pidetty pitkään selvänä. Kulttuurin digitalisoituminen on kuitenkin muuttanut tilannetta. Digitaalisista ihmistieteistä on muodostunut monimuotoinen ja monitieteinen tutkimusympäristö, jossa ihmistieteiden näkökulmat, teoriat ja tutkimuskyvykset yhdistyvät laskennallisiin menetelmiin ja digitaalisiin aineistoihin.² Tuomas Heikkilä selittää:

Humanistitutkijat tekevät yhteistyötä esimerkiksi tietojenkäsittelytieteen, tilastotieteen, matematiikan, evoluutiobiologian tai elektronimikroskopian tutkijoiden kanssa. Digitaaliset ihmistieteet ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka 1800-luvulla rakennetut tieteenalojen väliset

- 1 Humanismi. Tieteen termipankki. https://tieteen termipankki.fi/wiki/Filosofia:humanistiset_tieteet.
- 2 Ks. määritelmä https://tieteen termipankki.fi/wiki/Digital_Humanities.

raja-aidat ryskyvät ja kaatuvat. Lopulta kyse on siitä, että tutkija käyttää mahdollisimman ennakkoluulottomasti avukseen kaikkia mahdollisia työkaluja, kun hän ratkoo ihmisyyden ongelmia.

Käytännössä digitaalisuus usein koskee tutkittavia aineistoja. Digitaalisten ihmistieteiden parissa voidaan perehtyä digisyntyisiin (born-digital) aineistoihin, kuten tietokonepeleihin tai sosiaalisen median tuottamaan dataan. Tutkimuskohde voi myös olla digitaalisuuden ilmiöt sinänsä. Tutkijat voivat paneutua myös alun perin ei-digitaalisiin aineistoihin, kuten historiallisiin tekstilähteisiin, painettuihin kirjoihin tai sanomalehtiin, jotka on muutettu digitaaliseen muotoon. Digitalisaatio on mullistanut esimerkiksi varhaisten käsikirjoitusten tutkimuksen. Kun aiemmin eri tutkimusinstituutit rajoittivat monin tavoin pääsyä arkistoissaan oleviin käsikirjoituksiin, nykyään huomattava osa käsikirjoituksista on digitoitu ja saatavilla avoimesti. Esimerkiksi yksi vanhimmista koko Raamatun sisältävistä käsikirjoituksista, *Codex Sinaiticus*, on fyysisesti useammassa osassa, jotka sijaitsevat Lontoossa, Leipzigissä, Pietarissa ja Pyhän Katariinan luostarissa Siinaila. Nykyään se on kuitenkin kokonaisuudessaan saatavilla verkossa erikielisten käännösten ja muiden apuneuvojen kanssa.³

Koneoppimiseen perustuvat menetelmät ovat mahdollistaneet siirtymisen yksittäisten lähteiden analysoinnista suurten tekstikorpusten analysointiin. Kuten Tuukka Kauhanen toteaa, digitaalisesti tutkitaan isoja ja rakenteeltaan monimutkaisia tietoaaineistoja, joita on mielekästä tai välttämätöntä tutkia muutenkin kuin tavanomaisilla tilastollisilla menetelmillä. Laajojen aineistojen digitaalista analyysia kutsutaan tekstilouhinnaksi. Tyypillisesti siinä yhdistellään menetelmiä perinteisestä korpuslingvistiikasta, itseoppivista neuroverkkoihin perustuvasta hahmontunnistuksesta sekä tilastotieteestä.⁴

Feeza Vasudevan mukaan alaa voi hahmottaa myös tarkastelemalla sen erilaisia typologioita.⁵ Voidaan erottaa laskennalliset humanistiset tieteet, joissa keskitytään työkalujen, infrastruktuurin ja standardien kehittämiseen, digitaalisen kulttuurin tutkimus, jonka kohteena on verkkomedia, sekä multimodaalinen tutkimus, joka kattaa tieteelliset työkalut, tietokannat, verkostoituneen kirjoittamisen ja vertaiskommentoinnin sekä hyödyntää nykyistä visuaalisen ja audiomedian potentiaalia. Toinen typologia voi hahmottua vaiheittain: humanistiset tieteet 1.0 ja humanistiset tieteet 2.0.⁶ Jälkimmäinen erottuu aikaisemmista datakeskeisistä hankkeista vuorovaikutteisuudellaan. Humanistiset tieteet 2.0 eroaa perinteisistä datatieteistä ja humanistisista tieteistä siinä, että ne rakentuvat teorioille, joissa tutkimustietoa tuotetaan ja jaetaan vuorovaikutteisesti, osallistavasti ja avoimesti. Tämä hajauttaa paitsi tietoa myös sen mukana kulkevaa valtaa.

Vasudeva kuitenkin huomauttaa, että typologioiden tiukka rajaaminen ei ole välttämätöntä, vaan erilaiset episteemiset perinteet voivat sekoittua. Hän toteaa, että ala kehittyy ja muuttuu jatkuvasti. Samalla digitalisaatio muuttaa myös kaikkia muita akateemisia tieteenaloja. Digitaalisen median vaikutusta ja merkitystä ei voida riittävästi tutkia tukeutumalla vain vakiintuneisiin metodologisiin kehyksiin. Digitaalinen media muuttaa humanististen tieteenalojen olemusta perusteellisesti.⁷

TEKSTIKRITIIKISTÄ TIETOKANTAPARADIGMOIHIN

Miten digitaalisia aineistoja ja menetelmiä hyödynnetään teologisessa tutkimuksessa? Tuukka Kauhasen erityisalaa on Septuagintan tekstikritiikki, jossa on 1990-luvulta alkaen käytetty yhä enemmän tietokoneavusteisia menetelmiä. Datan tallentamisessa ja esittämisessä on kaksi perusmenetelmää tai -paradigmaa. ”Dokumenttiparadigma” tarkoittaa, että teksti pyritään tallentamaan yhtenä kokonaisuutena kirjaamalla mahdollisimman tarkasti käsikirjoituksen merkittävänä pidetyt piirteet. Ihanteena on mahdol-

3 <https://www.codexsinaiticus.org>

4 Nivala 2018, 63.

5 McPherson 2009.

6 Davidson 2008.

7 Ks. Hall 2008.

lisimman tarkka transkriptio käsikirjoituksesta. Käytännössä tarkinkin transkriptio on kuitenkin aina abstraktio. Tutkijan on tällöin tehtävä valintoja sen suhteen, mikä osa tekstuaalisesta informaatiosta on syytä toistaa: huomioidaanko yksittäisten sanojen lisäksi myös erikoiset kirjoitustavat (eli ortografia), selvät kirjoitusvirheet ja metateksti, kuten marginaalimerkinnot. Digitaalinen transkriptio on usein jotain merkintäkieltä, tavallisesti XML-kieltä käyttävä tekstidokumentti. XML-kielen rikasteita eli elementtejä ja attribuutteja (usein näitä kutsutaan ”tägeiksi”) käyttämällä dokumenttiin voidaan tehdä kehittyneitä hakuja, ja se voidaan tarvittaessa muuntaa johonkin tietokantamuotoon.

”Tietokantaparadigmassa” tekstiä ei niinkään lähestytä dokumenttina vaan joukkona informaatioyksiköitä. Olennaista ei ole yhden tekstilähteen kokonaisuus, vaan se, mitä luku tapaa kukin lähde tukee silloin kun variaatiota esiintyy. Data voidaan mallintaa esimerkiksi niin, että käytetään yhtä tekstimuotoa vertailutekstinä, ja merkitään lähteiden erot suhteessa siihen. Tällainen mallinnus mahdollistaa eri lähteiden välisen nopean ja tehokkaan vertailun, jonka avulla voidaan selvittää kuinka usein tietyt lähteet pitävät yhtä suhteessa vertailutekstiin.

Kauhasen mukaan paradigmat eivät sulje toisiaan pois. Hyvin rakennetusta tekstitietokannasta saa myös tarvittaessa tutkittavaksi kunkin lähteen koko tekstin ja hyvin ”tägättyjen” dokumenttien sisältämä tekstuaalinen informaatio voidaan muuntaa tietokantamuotoon. Usein paradigman valinta kuitenkin suuntaa datan käyttöä merkittävästi. Kauhasen kuvaava omaa työskentelyään seuraavasti:

Omassa tutkimuksessani tarvitsemi tekstidata on tallennettu tiukasti ”tietokantaparadigman” mukaisesti. Data on aikanaan syötetty käsin, ja tutkimuksen lopputuotteen raakaversio – Toisen Samuelin kirjan Septuagintakäännöksen teksti ja tekstikriittinen apparaatti – on saatu tulosteena tietokannasta. Käytän tietokantaa edelleen käsikirjoitusten ominaispiirteiden tilastolliseen vertailuun ja hakeakseni kiinnostavia erityistapauksia.

Kauhasen tutkimushanke on laajenemassa Septuagintaa myöhempien, niin kutsuttujen heksaplaaristen käännösten Samuelin kirjojen edition työstämiseen. Siinä tutkimusryhmän keräämä data on konvertoitu yhteensopivaksi kansainvälisen Heksapla-projektin toistaiseksi vielä rakennusvaiheessa olevan tietokannan kanssa. Lopputuloksena on avoimesti saatavilla oleva elektroninen editio, joka näyttää loppukäyttäjälle kaiken säilyneen heksaplaarisen tekstiaineiston joko perinteisessä teksti ja apparaatti -muodossa tai kuudella (tai useammalla) palstalla ikään kuin Origeneen *Heksaplan* asettelua mukailen.

HISTORIAN TUTKIMUKSEN UUDET DIGITAALISET APUVÄLINEET

Tekstintutkimuksessa digitaaliset apuvälineet ovat jo pitkään olleet itsestään selvä osa tutkimusta, mutta myös perinteiset historiatieteet ovat hyötynet digitalisaatiosta. Heikkilä on omassa tutkimuksessaan käyttänyt tietokoneita, laskennallisia apukeinoja ja monitieteisiä metodeja jo parin vuosikymmenen ajan. Hän on ollut mukana rakentamassa erilaisia tietokantoja: *Diplomatarium Fennicum* kokoaa yhteen Suomen keskiaikaan liittyvät asiakirjat, *Fragmenta membranea* puolestaan Suomessa säilyneet keskiaikaiset pergamenttifragmentit ja *Codices Fennici* sisältää keskiajan Suomea koskevat koodeksit. Näiden ansiosta Suomen keskiajan historian lähteet ovat kattavasti saatavilla sähköisesti.

Tietokantojen lisäksi Heikkilä on laatinut edition Suomen keskiaikaisesta luomiskertomuksesta, latinankielisestä Pyhän Henrikin legendasta. Tutkimuksen edetessä kävi selväksi, että aikanaan innokkaasti kopioidun ja laajalle levinneen tekstin kehitys-, leviämisen- ja vaikutushistoriaa on mahdoton rekonstruoida ilman laskennallisia apuvälineitä.

Heikkilä on kokenut omassa työssään, miten yhteistyö yllättävien tahojen kanssa on ollut usein avain uuteen ymmärrykseen. Esimerkiksi stemmatologian alalla on 1990-luvun alusta saakka hyödynnetty tietokoneohjelmia, jotka on alkujaan kehitetty evoluutiobiologeille. Ihmistieteellisen tutkimuksen liittoa luonnontieteitten kanssa edustaa myös parhaillaan käynnissä oleva

hanke, jossa Heikkilä kehittää yhdessä väitöskirjattutkija Kirsi Vikmanin kanssa keskiaikaisten kirjojen käytön jäljille auttavia metodeja. Ajatuksena on selvittää, mihin sisältöihin keskiaikaiset lukijat todella keskittyivät esimerkiksi liturgisissa teoksissa tai Raamatuissa:

Keskiaikaiset lukijat jättivät sivuja käännellessään niille jälkensä, minkä vuoksi innokkaimmin lehteillyt sisällöt ovat kirjoissa kaikkein liikasimpia. Sivujen likaantumisen kvantifioiminen, ilmaiseminen vertailukelpoisina lukuina, tapahtuu kaikkein näppärin käyttämällä Helsingin yliopiston elektronimikroskopian yksikössä bioteknologian tarpeisiin kehiteltyä *Microscopy Image Browser* -ohjelmistoa.

Heikkilä visioi, että seuraava askel monen ihmistieteellisen tutkimusalan menetelmänkehityksessä on ”biologinen käänne”, jossa luonnontieteelliset metodit auttavat tulkitsemaan ”materiaalisen käänteen” myötä fokukseen päätyneitä tutkimusaineistoja uusin tavoin. Esimerkiksi Heikkilän kansainvälisessä yhteishankkeessa tutkijat soveltavat niin sanottua biokodikologista tutkimusotetta eli käyttävät erilaisia luonnontieteellisiä menetelmiä keskiaikaisten pergamenttfragmenttien tutkimuksessa. Analysoitavat näytteet otetaan käsikirjoituksista niitä vahingoittamatta. Heikkilä kollegoineen tutkii esimerkiksi pergamentin – siis eläimen nahan – DNA:ta, proteiineja ja isotooppeja.

DIGITAALINEN ETNOGRAFIA

Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan tutkijatohtori Feeza Vasudeva on väitellyt Taiwanin kansallisessa Yang Ming Chiao Tung -yliopistossa. Hänen monitieteinen politiikan, uskonnon ja teknologian risteykseen sijoittuva väitöskirjansa käsitteli lynkkausten väkivaltaa Intiassa ja Yhdysvalloissa.

Vasudeva määrittelee lynkkauksen oikeuden ulkopuoliseksi väkivallaksi, jonka tarkoituksena on terrorisoida ja hallita yhteisöä. Siinä missä Yhdysvalloissa lynkkausilla on vahvasti rotuun liittyvä ulottuvuus – uhrit ovat pääasiassa mustia ja syylliset valkoisia – Intiassa lynkkaukset

perustuivat uskonnollisiin ja yhteisöllisiin rajalinjoihin. Intiassa lynkkaukset tehtiin ”hindulaisen” perinteen, kulttuurin ja elämäntavan suojelemisen nimissä. Näkyvimpiä toimijoita olivat hindunationalistit, uhrit olivat puolestaan pääosin muslimeja ja daliteja.

Intian lynkkaustapauksiin liittyy keskeisesti toteaminen lehmä, joka on hinduyhteisön kunnioituksen kohde ja jolla on tärkeä paikka hindujen kosmologiassa. Lehmien suojeleminen, *gauraksha*, on ollut yksi hindujen nationalistisen liikkeen keskeisiä periaatteita. Lehmästä on tullut poliittisesti ja yhteisöllisesti latautunut symboli, jolla on merkittävä rooli sekä hindu- että muslimi-identiteetin muovaamisessa. Hinduradikaalien pitkäkestoisen kampanjan seurauksena lehmien teurastus kiellettiin Intiassa vuonna 2014, kun BJP (Intian kansanpuolue) nousi valtaan. Lehmien teurastuksen vastaisen oikeudellisen ennakkotapauksen jälkeen monet ryhmät ottivat oikeuden omiin käsiinsä. He nimittivät itsensä tuomariksi, valamiehistöksi ja teloittajaksi perinteisten hindulaisten arvojen suojelemisen nimissä. Seurasi lynkkausten sarja, jossa väkijoukot hyökkäsivät muslimeja ja daliteja vastaan. Väkivalta oikeutettiin lehmien suojeleminen nimissä, koska on yleinen uskomus, että nämä yhteisöt ovat naudanlihan ensisijaisia kuluttajia Intiassa.

Vasudeva huomauttaa, että lynkkaus ei ole tyyppillinen väkivallan muoto. Se tuo esiin kysymyksiä yksilönvapaudesta, väkivallan oikeutuksesta ja toimijuudesta. Yksittäinen lynkkaus kylvää usein enemmän kauhua kuin monet muut kollektiivisen väkivallan muodot, sillä raakuuden lisäksi se muodostaa speaktaakkelin. Väkivalta ei jää piiloon vaan on kaikkien nähtävissä ja käytettävissä. Valokuvat ja videot muslimien tai dalitien lynkkausista yleistyivät, joten merkittävä osa Vasudevan tutkimuksesta liittyi visuaalisuuden ja sen leviämisen analysoimiseen eri digitaalisilla alustoilla. Lisäksi suurin osa lynkkausista johtui huhuista, joita levitettiin WhatsAppissa, osin tarkoitushakuisesti. Näin ollen teknologia ja digitaalisuuden hyödyntäminen muodostivat tärkeän osan lynkkausten speaktaakkelia. Vasudeva kuvaa tutkimuksensa ongelmakohtia ja suhdetta digitalisaatioon:

Tutkimuksessani minun oli otettava huomioon viestien sisällön lisäksi lynkkauksiin liittyvä teknologinen aspekti sekä hallituksen teknis-deterministinen reaktio, jossa se syytti tekniikkaa väkivallasta. Verkossa tapahtuva ja sen ulkopuolinen sosiaalisuus yhdistyivät tässä väkivallan muodossa ainutlaatuisella tavalla. Tutkimukseni edellytti siis perinteisen etnografisen metodologian ohella myös digitaalisen etnografian hallitsemista. Ilman sitä tutkimus olisi jäänyt puolitiehen.

DIGITAALISTEN IHMISTIEIDEIDEN MERKITYS TULEVAISUUDESSA

Vaikka digitaalisten ihmistieteiden menetelmät ja näkökulmat ovat osoittautuneet hyödyllisiksi, digitaalista tutkimusotetta on myös kritisoitu muun muassa tieteellisestä positivismista ja määrällisten menetelmien käytöstä aloilla, joilla on perinteisesti hyödynnetty laadullisia metodeja. Toistaiseksi mitkään digitaaliset menetelmät eivät ole syrjäyttänyt perinteisiä humanistisia ja yhteiskuntatieteellisiä metodeja, vaan eri metodeja käytetään usein rinnakkain. Itse asiassa voidaan väittää, että ihmistieteellisten alojen tutkijat ovat usein omaksuneet ensimmäisten joukossa uusia lukemisen ja kirjoittamisen tekniikoita ja kehittäneet niitä. Yksi humanistien päätehtävistä on ollut tekstien tutkiminen ja säilyttäminen kulloinkin saatavilla olevilla parhailla mahdollisilla keinoilla, ja muutokset ihmistieteellisten alojen käyttämisessä tutkimusmenetelmissä ja tekniikoissa ovat olleet aiemminkin merkittäviä. Esimerkiksi vuonna 1436 keksitty painokone merkitsi humanistisille tieteille paradigman muutosta. Jo kauan ennen varsinaista ”digitaalisten ihmistieteiden” käsitteen syntymistä monilla humanistisilla aloilla kuten korpuslingvistiikassa on käytetty digitaalisia menetelmiä.⁸

Uusien tekniikoiden käyttöönottoon liittyy aina pelkoa ja epäilystä. Heikkilä toteaa, miten digitaalisten ihmistieteiden metodien on arveltu etäännyttävän tutkijan liian kauas aineistoistaan tai olevan ”mustia laatikoita”, joiden antamia vastauksia tutkijan on vaikea ymmärtää. Todellisuudessa kyse on vain uusista apuvälineistä,

jotka tarjoavat laskennallisesti perusteltuja hypoteeseja tutkijan esittämiin kysymyksiin. Tutkijan – siis ihmisen – tehtävänä on esittää hyviä kysymyksiä, löytää osuvia aineistoja, punnita hypoteeseja ja tehdä johtopäätöksensä. Digitaalisten ihmistieteiden monipuoliset menetelmät auttavat perille määränpähän nopeammin, luotettavammin ja tarkemmin.

Kaikki kolme haastateltavaa näkevät digitaalisissa ihmistieteissä suuren potentiaalin myös uskonnontutkimuksen ja teologian näkökulmasta. Kauhanen arvelee, että digitaalisuus tutkittavana ilmiönä, isojen digitaalisten aineistojen tutkimus ja kehittyneiden digitaalisten työvälineiden käyttö yleistyvät myös teologien keskuudessa. Vasudeva muistuttaa, että koneoppimisen, tekoälyn ja erilaisten tekniikoiden, kuten radiohiilijoiituksen ja paleografian, yhdistelmää käytetään jo nyt muinaisten tekstien tutkimisessa, esimerkiksi Kuolleenmeren käärojen ajoituksessa. Hänen mukaansa tekniikan kehitys mahdollistaa uskonnollisten tekstien aiempaa tarkemman analyysin ja tarjoaa mahdollisuuden syvempiin oivalluksiin ja uusiin tulkintoihin. Virtuaalitodellisuus, sen interaktiiviset ympäristöt ja niiden aikaansaamat uppoutumiskokemukset tuovat uusia tapoja ymmärtää uskonnollisia rituaaleja ja käytäntöjä. Heikkilän mukaan digitaaliset ihmistieteet ovat tällä hetkellä erinomainen esimerkki humanistisen tutkimuksen mahdollisuuksien ja keinovalikoiman avartumisesta. Ihmistieteellisten lähdeaineistojen sähköistyminen vain korostaa digitaalisten metodien merkitystä ja avaa niille uusia mahdollisuuksia.

Dos. Outi Lehtipuu on *Teologisen Aikakauskirjan* päätoimittaja.

- paatoimittaja@tatt.fi

Dos. Ritva Palmén on *Teologisen Aikakauskirjan* artikkelitoimittaja

- toimittaja@tatt.fi

8 Nivala 2018, 64–65.

KIRJALLISUUS

- Davidson, Cathy N. (2008). Humanities 2.0: Promises, Perils, Predictions. *Publications of the Modern Language Association* 123: 3, 707–717.
- Hall, Gary (2008). *Digitize this Book! The Politics of New Media, or Why We Need Open Access Now*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- McPherson, Tara (2009). Introduction: Media Studies and the Digital Humanities. *Cinema Journal* 48: 2, 119–123.
- Nivala, Asko (2018). Mitä on digitaalinen humanismi. *Niin & Näin* 1, 63–69.

Teologian ja uskonntutkimuksen päivät 2024

Teologian ja uskonntutkimuksen päivät järjestetään keväällä 2024 kolmatta kertaa. Kokoonnumme yhteiseen konferenssiin **22.–24.5.2024 Turussa**, jolloin teemana on Traditiot ja muutokset: Merkkipaaluja ja jatkumoina. **Työryhmiä voi ehdottaa 15.9.2023 mennessä!** Lisätietoja osoitteesta <https://polininstitutet.fi/tutp-2024/> tai päivien Facebook-sivuilta.

Forskningsdagar i teologi och religion ordnas för tredje gången på våren 2024. Konferensen hålls **den 22-24.5.2024 i Åbo** med temata Tradition och förändring: Milstolpar och kontinuiteter. För dagarna kan man **föreslå arbetsgrupper före den 15.9.2023**. Mera information <https://polininstitutet.fi/tutp-2024> och på Facebook.

Pääpuhujat/Keynote-talare:

Prof. Sarojini Nadar, University of the Western Cape, <https://desmondtutucentre-rsj.uwc.ac.za/prof-sarojini-nadar/>

- Sarojini Nadarin tutkimusaiheita ovat mm. erilaiset vallankäyttöön ja uskontoon liittyvät kysymykset, feminismi, seksuaalisuus, maskuliinisuus ja HIV.

Prof. Kati Tervo-Niemelä, University of Eastern Finland, <https://uefconnect.uef.fi/en/person/kati.tervo-niemela/>

- Kati Tervo-Niemelän keskeisiä tutkimusaiheita ovat papin ammatin kehitys ja pappien työhyvinvointi, uskonnollisuus ja elämäntapa, kirkon jäsenyys ja kirkosta eroaminen, nuoret ja uskonto, uskonnolliset rituaalit sekä uskonto ja media.

Prof. Giulio Maspero, Pontifical University of the Holy Cross, <https://docenti.pusc.it/homepage/?u=maspero>

- Giulio Masperon dogmatiikan alan tutkimus käsittelee etenkin kolminaisuusoppia ja Gregorios Nyssalaista.